

МОДЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ INVESTMENT PROMOTION MODELS

УДК 330.322

Сорочка С.І.

аспірант кафедри фінансів
Львівський інститут
Університету банківської справи

Дослідження інвестиційної діяльності є актуальними. У статті розглянуто моделі інвестиційної політики. Запропоновано перелік основних моделей стимулювання інвестиційної діяльності за ознакою основних стимулюючих умов.

Ключові слова: інвестиції, умови, інвестиційна політика, інвестиційна діяльність, моделі стимулювання інвестиційної діяльності.

Исследование инвестиционной деятельности актуальны. В статье рассмотрены модели инвестиционной политики. Предложен перечень основных моделей стимули-

рования инвестиционной деятельности по признаку основных стимулирующих условий.

Ключевые слова: инвестиции, условия, инвестиционная политика, инвестиционная деятельность, модели стимулирования инвестиционной деятельности.

Investigations of investment activity are relevant. In the article, models of investment policy are considered. The list of the main investment promotion models on the basis of the main stimulating conditions is proposed.

Key words: investments, conditions, investment policy, investment activity, investment promotion models.

Постановка проблеми. Всі країни прагнуть збільшувати обсяги інвестицій. Вони намагаються стимулювати інвестиційну діяльність. Проте, одним це вдається, іншим – ні. Важливо з'ясувати, яким чином країни стимулюють інвестиційну діяльність.

Дослідження, де об'єктом є інвестиційна діяльність, а особливо її стимулювання, – завжди актуальні. Тому дослідження моделей стимулювання інвестиційної діяльності також актуальне.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням проблем інвестиційної діяльності, її стимулювання, займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема: О. Гонта, М. Дубина, Дж. М. Кейнс, А. Кузнєцова, Т. Майорова, Д. Пілевич, Б. Пшик, М. Фрідман, А. Череп, О. Швердіна, Й. Шумпетер та багато інших. Деякі із них розглядали різні аспекти інвестиційної політики.

Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, існує потреба в дослідженні моделей стимулювання інвестиційної діяльності.

Мета нашого дослідження полягає в узагальненні світового досвіду інвестиційної політики, але з позиції стимулювання інвестиційної діяльності. Логіка міркувань призвела до необхідності вирішення таких завдань:

- розглянути моделі інвестиційної політики, які поширені в економічній літературі;
- виділити моделі стимулювання інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Набір діючих інструментів державного регулювання інвестиціями достатньо обмежений. Кожен із них найбільш ефективний за певної ситуації і не завжди спрацьовує в тих чи інших умовах. Тому необхідно знати, які інститути в яких конкретних обставинах будуть працювати, а які виявляться неефективними. У подібній ситуації цінним виявився б історичний досвід державної політики регулювання інвестицій, який вказує на існування моделей, які об'єднують декілька інструментів. Згідно однієї із точок зору, можна виділити три

моделі інвестиційної політики, які вибирають основним принципом той чи інший аспект стимулювання інвестицій [1, с. 4].

У першій моделі акцент робиться переважно на податкових стимулах. У другій моделі акцент робиться на державному фінансуванні приватних проєктів. У третій моделі основним є подолання недоліків координації і створення механізмів для узгодження рішень приватних інвесторів; держава створює тільки необхідну інфраструктуру і заохочує вкладання в людський капітал. Умовно першу модель називають американською, другу – японською і третю – тайванською [1, с. 4].

Необхідно відзначити, що спроби перейняти модель без адекватної інституційної бази приводять до повного провалу. Ключовим для реалізації ефективних моделей інвестиційної політики є створення цілого ряду інститутів, необхідних для створення сприятливого інвестиційного клімату [1, с. 5].

Зазначений вище поділ моделей інвестиційної політики з виділенням американської, японської та тайванської моделей, з одного боку, є цілком виправданими, однак, занадто спрощеним. Тому доцільно виділити інші моделі, але з позиції стимулювання. Необхідно врахувати не лише стимулюючі умови, які використовуються у цих моделях, але й інші, які можуть стимулювати до інвестиційної діяльності.

Загалом, світова практика інвестиційних процесів дозволяє виділити два типи державної інвестиційної політики [2, с. 115]:

- пасивну – безпосереднє адміністративне втручання в інвестиційні процеси зведено до мінімуму, а держава переважно застосовує методи правового та економічного характеру;
- активну – держава застосовує всі види методів, часто виступає інвестором.

Перед тим, як виділяти моделі стимулювання інвестиційної діяльності, доцільно зауважити, що в певній моделі є базові та стимулюючі умови. Базові умови – це умови, наявність яких

є обов'язковою, щоб інвестор прийняв рішення про подальший розгляд перспективи інвестування. Стимулюючі умови – це умови, які спонукають інвестора до вкладання, після того, як його базові умови задоволені. Зазвичай, базові умови є у більшості розвинених країн.

На нашу думку, доцільно виділити такі поширені моделі стимулювання інвестиційної діяльності в залежності від основних стимулюючих умов:

- бюджетно-податкова модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою бюджетної та/або податкової системи;
- грошово-кредитна модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою грошово-кредитної системи;
- інфраструктурна модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою створення сприятливої інфраструктури;
- ліберальна модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою створення максимальної економічної свободи;
- ресурсна модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою регулювання процесів, які пов'язані з природними та людськими ресурсами;
- правова модель – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою правової системи;
- модель вільних (спеціальних) економічних зон – це модель, яка на основі базових умов, створених для інвесторів, переважно стимулює до інвестиційної діяльності за допомогою вільних (спеціальних) економічних зон;
- комплексна модель має ознаки декількох або всіх вище зазначених моделей, серед яких дві або більше здійснюють однаковий вплив на обсяг інвестицій.

Перелік зазначених вище моделей не є вичерпний, адже містить найбільш поширені моделі. Зазначена класифікація досить умовна, оскільки багато країн використовують різні стимулюючі умови, серед яких потрібно визначити основні і на основі цього віднести їх до певних моделей. Основними слід уважати ті, завдяки яким досягається найбільший результат в обсягах інвестицій.

Країни в межах своїх моделей стимулювання використовують різні форми, методи, засоби для стимулювання інвестиційної діяльності. Може скластися враження, що форми або методи стимулювання інвестиційної діяльності те ж саме, що

моделі. Проте, моделі стимулювання інвестиційної діяльності не слід ототожнювати з ними. Поняття «модель» є ширшим.

Багато країн використовують бюджетно-податкову модель для стимулювання інвестиційної діяльності. У межах бюджетної системи країни здійснюють пряме бюджетне фінансування, відшкодування відсотків за кредитом, співфінансування, кредитування за рахунок бюджету та інше. У межах податкової системи країни знижують ставки податку та зменшують базу оподаткування, звільняють від оподаткування, запроваджують податкові кредити, диференційовані ставки податку та інше.

Грошово-кредитна модель активно використовується багатьма країнами, особливо економічно розвинутими. У межах цієї моделі через монетарні інструменти регулюється обсяг грошової маси, вартість кредитних ресурсів, валютні курси та інше. Вплив фінансового сектора на реальний сектор економіки забезпечує передатний механізм грошово-кредитної політики. Наприклад, центральний банк девальвує національну валюту, відповідно національні товари на світових ринках дешевшають, стають більш конкурентоспроможними і це спричиняє збільшення інвестицій у підприємства, які експортують, або центральний банк знижує облікову ставку і це призводить до зниження вартості кредитних ресурсів, і відповідно до збільшення обсягу інвестицій.

Суть інфраструктурної моделі полягає у створенні сприятливої інфраструктури. Наприклад, розвинена транспортна система з хорошими дорогами, швидкий та простий процес реєстрації фірм, сучасні інформаційні технології та інші. Ця модель характерна для багатьох розвинених країн.

Щодо ліберальної моделі, то її основна мета зводиться до створення максимальних економічних свобод. Наприклад, у багатьох країнах гральний бізнес, який надає послуги онлайн, є заборонений або суворо контрольований, відповідно компанії, які хочуть займатись цим бізнесом, часто змушені реєструватися у тих країнах чи зонах, де він дозволений або менш контрольований. Країни, у яких присутні багато врегульованих державою процесів, можуть бути менш привабливими для багатьох інвесторів.

Щодо ресурсної моделі, то її, як правило, використовують країни, які приваблюють інвесторів своїми природними та людськими ресурсами. Держава для стимулювання інвестиційної діяльності регулює процеси, які пов'язані з ресурсами. Наприклад, доступ іноземних компаній до природних ресурсів, особливості оплати праці та ін.

Правова модель передбачає формування сприятливих правових умов для інвесторів, наприклад, захист інвестицій, справедлива судова система та ін. Ця модель дуже важлива для інвесторів, які

вкладають великі обсяги інвестицій.

У багатьох країнах часто використовують для стимулювання інвестиційної діяльності спеціальні (вільні) економічні зони. Тобто модель спеціальних (вільних) економічних зон.

Існує багато модифікацій вільних економічних зон (ВЕЗ), які умовно можна поділити на такі групи [3, с. 450]:

- торгово-складські зони: зони зовнішньої торгівлі, вільні митні зони, вільні безмитні зони, вільні порти;
- експортно-виробничі зони: зони спільного підприємництва, зони вільного підприємництва, підприємницькі зони, спеціальні економічні зони;
- науково-технологічні зони: інноваційні центри, наукові парки, дослідницькі парки;
- зони розвитку певної сфери (галузі діяльності): туристичні (рекреаційні) зони, вільні страхові зони, вільні банківські зони, інші зони розвитку певної сфери;
- офшорні зони;
- комплексні зони.

У багатьох країнах спостерігаються елементи різних моделей стимулювання інвестиційної діяльності. Певна модель є основною (переважаючою), інші допоміжні, а в країнах, де декілька моделей здійснюють однаковий вплив на обсяг інвестицій, використовується комплексна модель.

Якщо не визначати модель певної країни на основі переважаючої (основної) моделі, то отримуємо унікальну модель кожної країни. Її унікальність полягає в тому, що вона складається з інших моделей. Наприклад, у певній країні бюджетно-податкове стимулювання приносить 65% обсягу інвестицій, ліберальне 25% обсягу, грошово-кредитне стимулювання 5% обсягу інвестицій і 5% інші моделі стимулювання. У такої країни основною моделлю є бюджетно-податкова, але в будь-якому випадку модель стимулювання інвестиційної діяльності цієї країни унікальна, оскільки вона складається з багатьох моделей, які в певному процентному співвідношенні впливають на обсяг інвестицій. На практиці такі підрахунки зробити важко, тому оцінювання результативності і ефективності певної моделі досить складне завдання.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток світової економіки зумовлює потребу виник-

нення різноманітних стимулюючих умов для інвесторів, тому з часом потрібно буде доповнювати зазначений перелік моделей. Запропонований поділ є досить зручним інструментом дослідження процесів стимулювання інвестиційної діяльності та є основою для інших досліджень. При цьому слід зауважити, що обираючи ту чи іншу модель для певної країни, потрібно враховувати інституції, які вже сформовані. Модель стає успішною тоді, коли вона є продовженням того, що вже є в економіці. Наприклад, у певній країні великий за обсягом тіньовий сектор. Для такої країни мала б підійти бюджетно-податкова модель, яка б встановила такий рівень оподаткування, який би вивів економіку з тіні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Литвиненко В. А. Направления и механизмы государственной инвестиционной политики стабилизации и экономического роста [Электронный ресурс] / В. А. Литвиненко // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – № 02. – Режим доступа: <http://auditfin.com/fin/2009/2/Litvinenko/Litvinenko%20.pdf>
2. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики [Електронний ресурс] / О. В. Шевердіна / Публічне управління: теорія та практика – 2012. – № 4(12) – Режим доступа: <http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/08.pdf>
3. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т. В. Майорова]; – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. – Режим доступа: <http://subject.com.ua/pdf/121.pdf>

REFERENCES:

1. Litvinenko V. A. (2009) Napravleniya i mekhanizmy gosudarstvennoy investitsionnoy politiki stabilizatsii i ekonomicheskogo rosta [Directions and mechanisms of the state investment policy of stabilization and economic growth]. Audit i finansovyy analiz, no. 2.
2. Sheverdina O. V. (2012) Investytsiina polityka Ukrainy yak ob'ekt derzhavnoi ekonomichnoi polityky [Investment policy of Ukraine as an object of state economic policy]. Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka, vol. 4, no. 12, pp. 111-117.
3. Maiorova T. V. (2009) Investytsiina diialnist [Investment activity]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukrainian)/

INVESTMENT PROMOTION MODELS

All countries are seeking to increase investment volumes. They take measures to encourage investment activity.

The research, where the object is investment activity, and especially its promotion, are always relevant. Therefore, the research of models for promoting investment activity is also relevant.

Despite a large number of studies, there is a need to explore investment promotion models.

In the article, the models of investment policy are investigated and the division of models of encouraging investment activity depending on the main promoting conditions is proposed.

In our opinion, it is expedient to allocate the following investment promotion models:

- budgetary-tax model – a model that mainly stimulates investment activity with the help of a budget and/or tax system on the basic conditions created for investors;
- monetary model – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly encourages investment activity with the help of a monetary system;
- infrastructure model – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly promotes investment activity through the creation of a favourable infrastructure;
- liberal model – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly stimulates investment activity by creating maximum economic freedom;
- resource model – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly promotes investment activity by regulating processes related to natural and human resources;
- legal model – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly encourages investment activity with the help of the legal system;
- model of free (special) economic zones – a model that, based on the basic conditions created for investors, mainly stimulates investment activity through free (special) economic zones;
- complex model has signs of several or all of the above models, among which two or more make the same impact on the volume of investments.

The proposed division is a very convenient tool for researching processes of encouraging investment activity and is the basis for other studies.